

ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

**КАФЕДРА ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА
ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В ГАЛУЗІ

**Методичні рекомендації
з організації самостійної роботи,
типові завдання**

Для студентів, курсантів денної та заочної форм навчання
під час підготовки фахівців освітнього ступеня «магістр»
за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»,
спеціалізація – «Охорона праці»

Харків - 2017

1. Загальні організаційно-методичні вказівки щодо проведення самостійної підготовки студентів, курсантів

Самостійна робота студентів та курсантів – це форма організації навчального процесу, яка є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових для відвідування навчальних занять. Час, відведений для самостійної роботи, регламентується робочим навчальним планом і може становити від 1/3 до 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної дисципліни.

Зміст самостійної роботи визначається робочою програмою навчальної дисципліни, завданнями та вказівками викладачів. Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, відповідною науковою та фаховою монографічною та періодичною літературою, методичними рекомендаціями та вказівками тощо.

Методичні матеріали для самостійної роботи передбачають можливість здійснення ним самоконтролю за рівнем розуміння і засвоєння навчального матеріалу.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом та курсантом у процесі самостійної підготовки, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час проведення навчальних занять.

Самостійна робота є важливою складовою навчально-виховного процесу і проводиться з метою закріплення і поглиблення знань, отриманих на лекціях та інших видах занять, придбання досвіду роботи з літературою, активного пошуку нових знань, підготовки до наступних занять, заліків (екзаменів).

Самостійна підготовка студентів та курсантів проводиться, як правило, у складі навчальних взводів і груп у закріплених за ними аудиторіях (згідно з розкладом, який розроблено деканатами факультетів).

Забороняється змінювати аудиторії самопідготовки навчальних взводів і груп без узгодження з навчально-методичним відділом (деканатом факультету) та планувати самопідготовку в одній аудиторії для декількох навчальних взводів. Самостійна робота студента та курсанта може також проводитись у читальній залі бібліотеки університету, навчальних кабінетах і аудиторіях, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також у домашніх умовах.

Особами, відповідальними за підтримку порядку в закріплених аудиторіях, є заступники командирів взводів (старости груп). Вони несуть особисту відповідальність за підтримання дисципліни та порядку під час самопідготовки, виконання розпорядку дня.

2. Вимоги робочої програми навчальної дисципліни «Система управління охороною праці в галузі» до проведення самостійної роботи

2.1. Загальні вимоги

Згідно з вимогами профільної спеціалізованої освітньо-професійної програми, робочої програми навчальної дисципліни «Система управління охороною праці в галузі» здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- нормативно-правові засади організації та функціонування СУОП;
- підходи до управління соціальними ризиками як фактору управління охороною праці;
- сутність та особливості менеджменту у сфері охорони праці;
- особливості зарубіжного досвіду у питанні побудови СУОП;
- проблематику багаторівневого підходу до управління охороною праці;
- характер профілактичних заходів у сфері охорони праці;
- підходи до використання економічних методів у сфері охорони праці;
- змістовні характеристики контролю та аудиту систем управління охороною праці;
- сутність та особливості функціонування СУОП на рівні окремих об'єктів.

вміти:

- використовувати отримані знання у практичній діяльності у питання побудови СУОП та СУОП на об'єкті;

- опановувати особливостями ризик-орієнтованого підходу до діяльності у сфері охорони праці;
- надавати змістовну характеристику діяльності посадових осіб у сфері охорони праці;
- систематизувати основні прояви виробничого травматизму та професійних захворювань;
- розробляти комплекс заходів для попередження виробничого травматизму;
- використовувати інформаційний ресурс для належного забезпечення стану охорони праці.

мати навички:

- застосування отриманих знань на практиці;
- роботи з нормативно-правовими актами та документацією підприємства;
- здійснення комплексу робіт щодо вдосконалення СУОП на основі прогнозування професійних ризиків, попередження виробничого травматизму та професійних захворювань.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

загальні (ключові) компетентності:

- готовність застосовувати сучасні методи дослідження і прогнозування ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах;
- розуміти особливості підходів попередження можливих загроз життю і здоров'ю працюючих;
- формулювати завдання управління безпекою праці для їхнього рішення за допомогою інформаційних технологій.

професійні компетентності:

- здатність використовувати знання і практичні навички в галузі охорони праці та застосування нормативно-правових актів.

2.2. Теми самостійних занять

Відповідно до пункту 8 робочої програми навчальної дисципліни «Система управління охороною праці в галузі» для самостійної роботи студентів та курсантів визначено наступні теми самостійних занять та відповідну кількість годин:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Класифікація нормативно-правових актів з охорони праці	10
2	Проблематика управління соціальними ризиками: праце охоронний аспект	10
3	Інституціональні та неінституціональні чинники менеджменту у сфері охорони праці	10
4	Досвід організації СУОП в окремих зарубіжних країнах	10
5	Регулювання повноважень інспекцій праці в конвенціях МОП	10
6	Взаємодія ОДВ та ОМС у питаннях безпеки і гігієни праці	10
7	Алгоритм розроблення профілактичних заходів у сфері охорони праці	10
8	Структуризація причин виробничого травматизму	10
9	Вартість заходів з охорони праці	10
10	Класифікація контролю у сфері охорони праці	10
11	Інструкції з охорони праці	8
12	Організація СОП на підприємстві	8
13	Підходи до систематизації документів з охорони праці	8
14	Поняття безпеки: міждисциплінарний аспект	8
15	Аналіз функціонування СУОП на конкретному об'єкті	8
	Усього	140

2.3. Перелік типових питань за модулями навчання (змістовними модулями)

Модуль 1.

1. Юридична сила нормативно-правових актів у сфері охорони праці.
2. Термінологія в СУОП. Базові терміни.
3. Термінологія в СУОП. Особливості застосування термінів СЕООП та СУОПР.
4. Застосування нормативно-правових актів у процесів організації СУОП.
5. Показчик та реєстр НПАОП.
6. Ризик як об'єкт міждисциплінарних досліджень.
7. Класифікація соціальних ризиків.
8. Соціальний ризик у сфері охорони праці.
9. Проблематика управління ризиками у сфері охорони праці.
10. Соціальні ризики і соціальна безпека праці.
11. Поняття менеджменту і організація СУОП.
12. Сутність та структура менеджменту в сфері охорони праці.
13. Інституціональні та неінституціональні чинники менеджменту у сфері охорони праці.
14. Проблематика мобінгу та трудоголізму.
15. Проблематика управління стресовими ситуаціями у сфері праці.
16. Інтегровані системи управління (зарубіжний досвід).
17. Підсистеми управління якістю (ISO 9001) та екологічного управління (ISO 14001).
18. Система управління гігієною та безпекою праці (ДСТУ OHSAS 18001:2010).
19. Зарубіжні методи та методики оцінювання ризику.
20. Досвід організації СУОП в окремих зарубіжних країнах.
21. Керівництво з СУОП (МОП:СУОП 2001): загальна характеристика.
22. Керівництво з СУОП (МОП:СУОП 2001): сутність та структура.
23. Регулювання питань безпеки і гігієни праці в документах МОП.
24. Регулювання повноважень інспекцій праці в конвенціях МОП.
25. Рекомендації МОП щодо організації СОП.

Модуль 2.

1. Багаторівневий підхід до організації СУОП.
2. Державний рівень управління охороною праці.
3. Типове положення про СУОП: загальна характеристика.
4. Типове положення про СУОП: сутність та структура.
5. Галуzeвий та регіональний рівень управління охороною праці.
6. Сутність профілактики у сфері охорони праці.
7. Основні підходи до формування та реалізації профілактичних заходів у сфері охорони праці.
8. Використання передового досвіду налагодження профілактичних заходів у сфері охорони праці.
9. Перелік та структура профілактичних заходів.
10. Проблематика алгоритму розроблення профілактичних заходів.
11. Причини настання нещасних випадків на виробництві.
12. Нормативно-правові засади попередження виробничого травматизму.
13. Поняття шкідливих виробничих факторів.
14. Проблема групування видів та проявів виробничого травматизму та професійних захворювань.
15. Компетенція профспілок та Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України
16. Сутність економічних методів управління охороною праці.
17. Нормативно-правове регулювання витрат на охорону праці.
18. Співвідношення заходів з безпеки та продуктивності праці.
19. Поєднання матеріальних і нематеріальних стимулів до безпеки праці на робочому місці.
20. Вартість психології безпеки на роботі.
21. Нормативно-правові засади проведення контролю та аудиту на виробництві.
22. Зарубіжний досвід проведення контролю та аудиту у сфері охорони праці.
23. Структурування (класифікація) контролю у сфері охорони праці.
24. Сутність і співвідношення контролю і аудиту у сфері охорони праці.
25. Сутність аудиту в СУОП.

Модуль 3.

1. Поняття та зміст локального нормативно-правового регулювання у сфері охорони праці.
2. Види локальних нормативно-правових актів з охорони праці.
3. Інструкції з охорони праці: загальна характеристика.
4. Нормативно-правові засади укладення колективного договору.
5. Розділ «охорона праці» в колективному договорі.
6. Обов'язки посадових осіб у сфері управління охороною праці.
7. Участь роботодавця у заходах з охорони праці.
8. Права та обов'язки інженера з охорони праці.
9. Організація СОП на підприємстві.
10. Відповідальність посадових осіб за порушенням вимог з охорони праці.
11. Документація в СУОП.
12. Класифікація документів з охорони праці.
13. Підходи до класифікації (систематизації) документів з охорони праці.
14. Методика з формування документації СУОП та її заповнення.
15. Проблематика використання інформаційного ресурсу у сфері охорони праці на рівні окремого об'єкта.
16. Дотримання безпеки під час експлуатації виробничого та технічного устаткування.
17. Поняття безпеки: працезахоронний аспект.
18. Безпека при експлуатації посудин, що працюють під тиском.
19. Безпека при експлуатації котельних і компресорних установок.
20. Поняття пожежовибухонебезпеки.
21. Комплексний характер побудови та функціонування СУОП на підприємстві.
22. Систематизація організаційно-правових та технічних характеристики СУОП.
23. Структурування СУОП.
24. Побудова структурно-логічної схеми «Організація СУОП на об'єкті».
25. Побудова структурно-логічної схеми «Функціонування СУОП» на об'єкті».

3. Література

Базова:

1. **Батлук В.А.** Охорона праці : навч. посіб. / В.А. Батлук, М.П. Кулик, Р.А. Яцюк. – Львів : Нац. ун-т «Львів. політехніка», 2011. – 386 с.
2. **Березуцький В.В.** Науково-практичний коментар до закону України «Про охорону праці» / В.В. Березуцький. – Х. : Форт, 2011. – 124 с.
3. **Гандзюк М.П.** Основи охорони праці : підручник; 3-є вид. / М.П. Гандзюк, Є.П. Желібо, М.О. Халімовський ; за ред. М.П. Гандзюка. – К. : Каравела, 2005. – 392 с.
4. **Геврик Є.О.** Охорона праці: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Є.О. Геврик. – К. : «Ніка-Центр», 2003. – 280 с.
5. **Гогіташвілі Г.Г.** Основи охорони праці : навч. посіб. ; 4-е вид., випр. і доп. / Г. Г. Гогіташвілі, В. М. Лапін. – К. : Знання, 2008. – 302 с.
6. **Жидецький В.Ц.** Основи охорони праці : підручник / В.Ц. Жидецький. – Львів : Афіша, 2005. – 320 с.
7. **Мягченко О.П.** Безпека життєдіяльності людини та суспільства: Навчальний посібник / О.П. Мягченко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 384 с.
8. **Дронова О.Л.** Фактори ризику техногенних надзвичайних ситуацій в Україні : монографія / О.Л. Дронова. – К. : Ін-т географії НАН України, 2011. – 268 с.
9. **Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Запарний В. В.** Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / За ред. Є. П. Желібо. 6-е вид. К.: Каравела, 2008. 344 с.
10. Использование международных механизмов для защиты трудовых и профсоюзных прав / под ред. Е.С. Герасимовой, О.С. Крыловой. – М. : АНО «Центр социально-трудовых прав»; СПб. : ЛЕМА, 2012. – 148 с.
11. **Керб Л.П.** Основи охорони праці : навч. посібник / Л.П. Керб. – К. : КНЕУ, 2004. – 215 с.
12. **Катренко Л.А.** Охорона праці : навч. посіб. / Л.А. Катренко, Ю.В. Кіт, І.П. Пістун. – Суми : Унів.книга, 2009. – 539 с.
13. Охорона праці : навч. посіб. / Н.І. Андрейчук, Ю.В. Кіт, С.В. Шибанов, О.В. Шерстньова. –Л. : Нац. ун-т «Львів. політехніка», 2012. – 273 с.

14. Охорона праці : навч. посіб. / [З.М. Яремко, С.В. Тимошук, О.І. Третяк, Р.М. Ковтун] ; за ред. проф. З.М. Яремка ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 374 с.
15. Охорона праці та промислова безпека. Монографія / К.Н. Ткачук, Л.Д. Третякова, Д.В. Зеркалов, О.І. Полукаров, С.Ф. Каштанов. – К.: Основа». 2014. – 823 с.
16. Основи охорони праці: Підручник / 2-ге видання, доповнене та перероблене / К.Н. Ткачук, М.О. Халімовський, В.В. Зацарний, Д.В. Зеркалов, Р.В. Сабарно, О.І. Полукаров, В.С. Коз'яков, Л.О. Мітюк ; за ред. К.Н. Ткачука і М.О. Халімовського. — К. : Основа, 2006. – 448 с.
17. Основи охорони праці : навч. посіб. / Р.М. Івах, Я.І. Бедрій, Б.О. Білінський та ін. – К. : Кондор, 2012. – 464 с.
18. **Пістун І.П.** Охорона праці (основні поняття та терміни) : навч. посіб. / І.П. Пістун, А.П.Березовський, І.О. Трунова. – Л. : Тріада плюс, 2010. – 199 с.
19. Правові основи працезахоронної політики та охорони праці : навч. посіб. / В.Д. Губенко, Б.М. Коржик, В.П. Андрійченко та ін. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 173 с.
20. Практикум з охорони праці : навч. посіб. / О.М.Кухнюк, С.Л. Кусковець, М.В. Сурговський та ін. – Рівне : НУВГП, 2011. – 266 с.
21. **Семчук Я.М.** Охорона праці : навч. посіб. / Я.М. Семчук, І.В. Воевідко, М.П. Кулик. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ: Факел, 2010. – 408 с.

Допоміжна:

1. **Денисевич А.Ю.** Адаптація трудового законодавства України до законодавства Європейського Союзу / А.Ю. Денисевич // Форум права. – 2014. – № 2. – С. 104–107.
2. **Древаль Ю.Д.** До питання про формування та реалізацію державної політики у сфері охорони праці / Ю.Д. Древаль // Теорія та практика державного управління: зб. наукових праць. – 2014. – № 2 (45). – С. 3–8.
3. **Лопушняк Г.С.** Державні соціальні стандарти, гарантії та нормативи: сутнісно-проблемні аспекти / Г. С. Лопушняк // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. – 2014. – № 2. – С. 491-499.
4. Проблеми впровадження культури безпеки в Україні : аналіт. доп. / Ю.М. Скалецький, Д.С. Бірюков, О.О. Мартюшева, Л.Д. Яценко. – К. : НІСД, 2012. – 56 с.
5. Розвиток законодавства про працю і соціальне забезпечення: здобутки і проблеми: тези доп. та наук. повідомл. учасн. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 5-6 жовт. 2012 р.) / за ред. В.В.Жернакова. – Х. :Право,2012. – 500 с.
6. **Сьомич М.І.** Правова природа участі працівників у локальному нормативно-правовому регулюванні праці / М.І. Сьомич // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2014. – № 1. – С. 169 – 174.
7. **Телічко О.А.** Процес адаптації трудового законодавства України в сфері охорони праці до європейських стандартів / О.А. Телічко // Юрид. наука і практика. –2011. – № 1. –С. 24–30.
8. Трудове законодавство: шляхи реформування : матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Харків, 12 квіт.2013 р.) ; за заг. ред. К. Ю. Мельника / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2013. – 364 с.
9. Управлінське документування : підручник / [за заг. ред. Ю. І. Палехи]. – К. : Ліра-К, 2015. –368 с. –(Діловодство в інформац.-консультац. діяльності).

Розробник:
професор кафедри ОПтаТЕБ
д.держ.упр., професор

Древаль Ю.Д.